

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie komunikatu Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów „Stworzenie nowego ładu dla odbiorców energii”

(COM(2015) 339 final)

(2016/C 082/04)

Sprawozdawca: Lutz RIBBE

Dnia 14 października 2015 r. Komisja, działając na podstawie art. 304 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, postanowiła zasięgnąć opinii Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie

komunikatu Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów „Stworzenie nowego ładu dla odbiorców energii”

(COM(2015) 339 final).

Sekcja Transportu, Energii, Infrastruktury i Społeczeństwa Informacyjnego, której powierzono przygotowanie prac Komitetu w tej sprawie, przyjęła swoją opinię w dniu 7 stycznia 2016 r.

Na 513. sesji plenarnej w dniach 20 i 21 stycznia 2016 r. (posiedzenie z dnia 20 stycznia 2016 r.) Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny stosunkiem głosów 209 do 4 (6 osób wstrzymało się od głosu) przyjął następującą opinię:

1. Wnioski i zalecenia

1.1. EKES przyjmuje z zadowoleniem analizę Komisji i zdecydowanie popiera zawarte w niej propozycje. Od dawna oczekuje się umieszczenia konsumenta w centrum europejskiej polityki energetycznej i stworzenia dla niego szerokich możliwości aktywnego współuczestnictwa.

1.2. Poruszane w komunikacie Komisji „powstrzymywanie konsumentów od własnej produkcji energii i konsumpcji własnej” jest zatem problemem wymagającym pilnego rozwiązania, jednak niestety w dokumencie nie opisano w wystarczający sposób, gdzie i jak konkretnie te utrudnienia występują i co należy zrobić, aby je usunąć. Komisja powinna sporządzić osobny dokument w tej sprawie.

1.3. EKES uważa za stosowne podejście Komisji polegające na poznaniu, większym uwzględnieniu i wspieraniu lokalnych źródeł oraz na forsowaniu zaangażowania lokalnych uczestników rynku.

1.4. Strategiczne znaczenie ma kwestia sposobu kształtowania systemów energetycznych. Stworzenie jak najwydajniejszego systemu wymaga konkurencji; wykracza to daleko poza ramy produkcji i tradycyjnej wymiany handlowej.

1.5. Zarządzanie popytem będzie odgrywać główną rolę. W tym celu należy stworzyć, również po stronie konsumentów, najpierw m.in. warunki techniczne (inteligentne liczniki, inteligentne sieci), co powinno być traktowane i finansowane jako część rozbudowy sieci.

1.6. Konsumentom powinni poprzez systemy zarządzania popytem mieć możliwość nie tylko dostosowania własnego zużycia energii, lecz także zaoszczędzenia pieniędzy. Komisja wspomina bardzo słusznie, że „połączenie zdecentralizowanych jednostek produkcyjnych i możliwości przechowywania z elastycznością popytu mogłoby dodatkowo umożliwić konsumentom przejęcie roli dostawców i administratorów co do (części) własnych potrzeb energetycznych, stanie się jednocześnie producentami i konsumentami i obniżenie swych rachunków za energię”⁽¹⁾ (tzw. prosumenci).

1.7. Należy opracować nowe systemy zachęt, które wynagradzają przydatne dla systemu kształtowanie wykorzystania energii na własne potrzeby, bezpośrednie zaopatrzenie w energię i magazynowanie energii szczytowej oraz udostępnianie energii bilansującej, tj. aktywne zarządzanie obciążeniem sieci w wypadku wszystkich uczestników rynku.

⁽¹⁾ COM(2015) 339 final.

1.8. Opisane przez Komisję korzyści nowego podejścia prosumenckiego pokazują wyraźnie, że to podejście będzie czymś więcej niż tylko uzupełnieniem scentralizowanych źródeł wytwórczych. Chodzi o swobodę podejmowania przez konsumenta, tj. przedsiębiorcę, obywatela, służby użyteczności publicznej itp., decyzji wzięcia na siebie aktywnej roli w przyszłym systemie energetycznym przez aktywną produkcję, produkcję na własne potrzeby, magazynowanie, a także wprowadzanie na rynek we własnym zakresie.

1.9. W swoim komunikacie Komisja nie definiuje wystarczająco produkcji i wykorzystania energii na własne potrzeby. Podane tam przykłady dowodzą zbyt ograniczonego zrozumienia podejścia prosumenckiego. Produkcja i wykorzystanie energii na własne potrzeby powinny według EKES-u być jednak pojmowane znacznie szerzej niż tylko jako prąd produkowany i wykorzystywany samodzielnie przez własną instalację poza licznikiem sieci.

1.10. Rozwijają się inne formy szerzej rozumianych struktur prosumenckich, jednak napotykają one na poważne utrudnienia. Wdrożenie nowatorskich modeli działalności gospodarczej zwiększyłoby znaczenie konsumenta w jego nowej, aktywnej roli i stworzyłoby zupełnie nowe możliwości w łańcuchu wartości. Z tego powodu należy je uwzględnić w nowym ładzie dla konsumentów energii elektrycznej.

1.11. Szerzej rozumiane formy własnej produkcji energii i własnego zaopatrzenia w energię, które korzystają – naturalnie za opłatą – z sieci publicznych, umożliwiają również najemcom, mniejszym przedsiębiorstwom lub członkom spółdzielni odgrywanie aktywnej i odpowiedzialnej roli na rynku energii oraz zarabianie bądź oszczędzanie pieniędzy. Wąskie zdefiniowanie produkcji i konsumpcji własnej jest w związku z tym niesprawiedliwe pod względem społeczno-politycznym i dyskryminujące pod względem gospodarczo-politycznym.

1.12. Pożądany przez Komisję zdecentralizowany system energetyczny wymaga zdecentralizowanego podejścia⁽²⁾. Konsument powinien mieć możliwość wyboru nie tylko dystrybutora, lecz także producentów energii.

2. Wstęp (treść komunikatu Komisji)

2.1. Strategia ramowa na rzecz utworzenia unii energetycznej prezentuje wizję unii energetycznej stawiającej obywateli „w samym centrum, w której obywatele biorą odpowiedzialność za transformację energetyczną, czerpią korzyści z nowych technologii, aby zmniejszyć swoje rachunki, biorą czynny udział w rynku, oraz w której konsumenci podatni na zagrożenia są chronieni”⁽³⁾.

2.2. Wprawdzie gospodarka energetyczna w Europie zmieniła się już znacznie w ostatnich latach, jednak konsumenci – tzn. prywatne gospodarstwa domowe, przedsiębiorstwa i przemysł – napotykali i napotykają m.in. wymienione poniżej przeszkody w pełnym wykorzystaniu bieżącej transformacji sektora energetycznego, czyli skutecznej kontroli własnego zużycia oraz obniżeniu rachunków:

- brak przejrzystości kosztów, zużycia i oferty produktów,
- rosnąca proporcja opłat za korzystanie z sieci oraz podatków, w szczególności dodatkowych obciążeń w końcowych rachunkach za elektryczność,
- niewystarczający poziom konkurencji na wielu rynkach detalicznych, brak wynagrodzenia za aktywne uczestnictwo oraz trudności w zmianie dostawcy,
- niewystarczająco rozwinięte rynki usług energetycznych w sektorze mieszkalnym i usług zarządzania popytem,
- utrudnianie własnej produkcji energii i wykorzystania jej na własne potrzeby,
- nierówny dostęp do informacji i wysokie bariery wejścia dla nowych konkurentów, co spowalnia proces przyjęcia dostępnych zaawansowanych technologii i rozwiązań, takich jak inteligentne systemy pomiarowe, inteligentne urządzenia gospodarstwa domowego, rozproszone źródła energii i usprawnienia w zakresie efektywności energetycznej.

2.3. Dzięki przekształceniu rynku energetycznego⁽⁴⁾ i wykorzystaniu nowych technologii nowe i innowacyjne przedsiębiorstwa świadczące usługi energetyczne powinny umożliwić wszystkim konsumentom swobodne uczestnictwo w procesie transformacji energetyki w celu lepszego zarządzania własną konsumpcją w odniesieniu do energooszczędnych rozwiązań, które pozwalają zaoszczędzić pieniądze i przyczyniają się do ogólnego zmniejszenia zużycia energii.

⁽²⁾ Zob. TEN/577 „Zainicjowanie procesu publicznych konsultacji na temat nowej struktury rynku energii” – zob. s. 13 niniejszego Dziennika Urzędowego.

⁽³⁾ COM(2015) 80 final, s. 2.

⁽⁴⁾ Zob. przypis 2.

2.4. Jednocześnie zmienić się powinna rola konsumenta: powinien być on w stanie nie tylko lepiej i elastyczniej reagować na oferty i usługi energetyczne i odnosić z tego korzyści, lecz również samemu odgrywać aktywną rolę producenta energii.

2.5. Komisja mówi o trójfilarowej strategii, która obejmuje:

- a) umocnienie pozycji konsumenta jako uczestnika rynku;
- b) innowacje techniczne w zakresie inteligentnych domów i sieci;
- c) szczególny nacisk na zarządzanie danymi i ich ochronę;

i ma zostać zrealizowana według 10-punktowego planu działań.

3. Uwagi ogólne

3.1. EKES przyjmuje z wyraźnym zadowoleniem analizę Komisji i zdecydowanie popiera przedstawione propozycje. Od dawna oczekuje się umieszczenia konsumenta w centrum europejskiej polityki energetycznej i polityki energetycznej państw członkowskich, ponieważ znaczne postępy w przypadku niektórych celów na drodze do zrównoważonego i zasobooszczędnego zaopatrzenia w energię mogą zyskać akceptację i zostać osiągnięte tylko wtedy, gdy konsumenci ze wszystkich grup społecznych otrzymają znaczną możliwość aktywnego i odpowiedzialnego działania w rozumieniu nakładających się celów polityki energetycznej i środowiskowej.

3.2. EKES stwierdza, że w systemach energetycznych wielu państw członkowskich strukturalne i strategiczne znaczenie konsumentów jest mocno ograniczone z powodu niewystarczających ram regulacyjnych. Ramy te są odzwierciedleniem dotychczas niedostatecznego politycznego zrozumienia aktywnej roli konsumentów. W tym kontekście wydaje się, że propozycje Komisji nadają się do realizacji wytyczonych celów (m.in. redukcji zużycia energii dzięki większej efektywności energetycznej i oszczędzaniu energii, przestawienia produkcji energii na czyste nośniki energii, lepszemu dostosowaniu zużycia do bardziej zmieniającej się oferty w przyszłości, odciążenia i usprawnienia sieci dzięki zarządzaniu popytem, zwiększenia różnorodności podmiotów) w sposób gospodarny i przejrzysty dla konsumentów.

3.3. Nadanie konsumentom większych praw i zwiększenie ich możliwości oznacza jednak również uświadomienie im, że ponoszą także odpowiedzialność i muszą zaakceptować wymóg dostosowania się. Dla wielu jest to nowość.

3.4. Odpowiedzialności tej nie można narzucać, musi ona zostać wyuczona i wyćwiczona przez wszystkie zainteresowane strony (również ze świata polityki). Z tego powodu pilnie pożądane jest zwiększenie udziału konsumentów w decyzjach dotyczących energetyki, w inwestycjach w elektrownie, sieci energetyczne (także w inteligentne sieci) i magazyny oraz w zarządzaniu nimi.

3.5. Koszty energii powinny być zarówno przystępne dla konsumentów (problem konkurencyjności oraz ubóstwa energetycznego), jak i uczciwe (w rozumieniu sprawiedliwego podziału obciążeń i korzyści). Ceny energii i technologie energetyczne często sprzyjały w przeszłości tym, którzy posiadali konkretną i specjalistyczną wiedzę, umiejętności oraz zasoby finansowe i techniczne, a także potrafili ich użyć. System, który nie próbuje usunąć tego zakłócenia równowagi, osłabia zaufanie dyskryminowanych konsumentów do rynku.

3.6. EKES zgadza się z Komisją, że ubóstwem energetycznym – które staje się coraz większym problemem społecznym – najlepiej zająć się bezpośrednio przez działania społeczno-polityczne. Niemniej ważne jest, by nowy ład dla konsumentów energii miał również na celu usunięcie zakłóceń równowagi i niesprawiedliwości na rynku.

3.7. Komunikat słusznie opisuje bardzo wyraźnie, że, oprócz dostępu do informacji, najważniejszym czynnikiem w podejmowaniu decyzji przez konsumentów jest cena finalna brutto. Nawet jeśli w społeczeństwie znacznie wzrosła świadomość kwestii dotyczących ochrony klimatu oraz rozpowszechniło się pozytywne nastawienie do energii odnawialnych, to przede wszystkim cena decyduje o tym, czy energia jest oszczędzana, realizowane są działania w zakresie efektywności energetycznej i wykorzystywane są ekologiczne źródła energii. Należy przy tym zagwarantować, aby przede wszystkim konsumenci znajdujący się w niekorzystnej sytuacji nie byli bez żadnej ochrony narażeni na szczególnie wysokie ceny, lecz aby wprowadzone zostały mechanizmy (techniczne) gwarantujące im niejako automatycznie pożądane korzyści.

3.8. Występuje nowy trend, który polega na tym, że konsumenci zgłaszają zapotrzebowanie nie tylko na regionalne produkty rolne, lecz również na regionalny prąd produkowany z odnawialnych źródeł energii. Niemal wszędzie system regulacji prawnych uniemożliwia zaspokajanie tej zwiększonej gotowości przez oferty zakładów energetycznych, przede wszystkim takich, które umożliwiają konsumentom wywieranie bezpośredniego wpływu na decyzje dotyczące działalności gospodarczej, jak w obywatelskich spółkach energetycznych lub określonych zakładach komunalnych.

3.9. Jest to podwójnie niezadowolające. Po pierwsze, rynek nie działa efektywnie, ponieważ nie są zaspokajane preferencje i potrzeby konsumentów. Po drugie, regionalne oferty zielonego prądu generalnie zwiększają poszanowanie energii i motywują jej użytkowników do podejmowania dalej idących działań w zakresie oszczędzania energii i efektywności energetycznej oraz do korzystania z elastycznych opcji łagodzenia fluktuacji przy wytwarzaniu prądu z odnawialnych źródeł energii.

3.10. EKES uważa za ważne podejście Komisji polegające na poznaniu, większym uwzględnieniu i wspieraniu lokalnych źródeł oraz intensywnym forsowaniu zaangażowania lokalnych przedsiębiorców, również po to, aby móc przedstawić rzeczywistą cenę w miejscu zużycia, a nie w miejscu produkcji.

3.11. Kwestia sposobu kształtowania systemów energetycznych ma znaczenie strategiczne. Stworzenie jak najwydajniejszego systemu wymaga konkurencji; wykracza to daleko poza ramy produkcji i tradycyjnej wymiany handlowej. Z tego powodu często przedwczesne są jednostronne ustalenia dotyczące określonych konfiguracji rynkowych lub systemowych, jakie dokonywane są przez poszczególne państwa członkowskie. Należy przede wszystkim zaprzestać osobnego rozpatrywania z jednej strony produkowania, a z drugiej – wprowadzania na rynek, tak samo jak i sektorowego rozróżniania między prądem, ciepłem i transportem.

3.12. Systemy energetyczne muszą być oceniane według tego, w jakim stopniu uwzględniają te wymogi. W przypadku ciepła i transportu – inaczej niż w wypadku prądu – konsument był zawsze bardziej zaangażowany w odpowiednie procesy regionalne. Sukcesy w osiąganiu celów polityki energetycznej i środowiskowej są więc łatwiejsze wtedy, gdy istnieje gotowość do dostosowania konfiguracji systemów energetycznych do przesłanek zaangażowania i udziału konsumentów oraz do zbieżności sektorów prądu, ciepła i transportu. W tym kontekście wiele przemawia za przewagą rozproszonych systemów energetycznych. EKES wskazuje na swoją opinię na temat kształtowania rynku energii ⁽⁵⁾.

3.13. Trzeba zwrócić baczność uwagę na funkcjonalność nowych systemów, które muszą być proste i przejrzyste i w żadnym razie nie mogą być zbyt obciążające dla konsumentów. Dostępne są środki techniczne, które to umożliwiają.

3.14. Konieczne jest jednak najpierw stworzenie w Europie jednolitych ram, dzięki którym wszelkie koszty związane z produkcją energii, w tym również koszty zewnętrzne, zostaną w pełni uwzględnione w cenie energii. Wymagana jest absolutna przejrzystość kosztów ⁽⁶⁾, użytkownik musi być w stanie łatwo i pewnie interpretować ceny końcowe dla nabywcy. Fałszywych sygnałów cenowych wynikających z bezpośrednich lub pośrednich dotacji na określone nośniki energii nie można zrekomensować przejrzystym, elastycznym i otwartym regulowaniem rynku.

⁽⁵⁾ Zob. przypis 2.

⁽⁶⁾ Zob. przypis 2.

4. Filar 1: umocnienie pozycji konsumenta jako uczestnika rynku

4.1. Uwagi ogólne

4.1.1. Rola konsumenta w sektorze energetycznym mogłaby się zupełnie zmienić w nadchodzących latach, jeśli zaistniałaby ku temu wola polityczna. Słuszne jest zatem, że segmentowi temu poświęca się najwięcej miejsca w komunikacji Komisji. Chodzi nie tylko o kwestie techniczne i dotyczące prawa handlowego, lecz również o poważne zmiany strukturalne, na końcu których znajdują się bardziej demokratyczne procesy związane z energią.

4.1.2. Aby konsument mógł na własną odpowiedzialność lepiej zarządzać własnym zużyciem energii, obok lepszych informacji potrzebuje on najpierw zapewnienia **warunków** technicznych i ekonomicznych. Należy jak najszybciej zareagować tam, gdzie zużycie indywidualne po dzień dzisiejszy jeszcze nie jest bądź nie może być rejestrowane (i tym samym rozliczane). W razie konieczności montażu nowych liczników należy bezpośrednio zastosować inteligentny system pomiarowy.

4.1.3. Według założeń Komisji, informowanie konsumentów o zużyciu energii powinno się wkrótce poprawić, co obejmuje również to, że tym około 28 % konsumentów, którzy przypuszczalnie po 2020 r. wciąż nie będą mieć dostępu do inteligentnych liczników, przyznane zostanie prawo do uzyskania takiego dostępu po złożeniu wniosku. Warunki ekonomiczne istnieją tylko wtedy, gdy możliwe oszczędności pozostają w całości u klienta końcowego i nie są z powrotem niwelowane przez nowe ryczałty.

4.1.4. Aby inteligentne liczniki mogły szybko nasycić rynek, nie mogą one powodować dodatkowych kosztów dla konsumentów. Ich instalację należy uwzględnić w kosztach sieci. Dla producentów muszą zostać stworzone jednolite i logiczne ramy w dziedzinie ochrony danych i protokołów transmisji.

4.1.5. Niepowodowanie dodatkowych kosztów jest jednak tylko jednym z wielu istotnych i niezbędnych kryteriów akceptacji inteligentnych liczników przez konsumentów. Do tego musi dojść duże zaufanie do operatorów sieci, dostawców i dystrybutorów energii elektrycznej, którzy zbierają i analizują dane. Zdobywanie tego zaufania jest tym trudniejsze, im dalej od tych przedsiębiorstw znajdują się konsumenci. Zdaniem EKES-u oczywiste jest, że konsumentom trzeba zapewnić najwyższy poziom ochrony, co oznacza m.in., że wszystkie dane powinny zostać im w pełni udostępnione.

4.1.6. Konsumenci mają już dzisiaj dostępnych kilka opcji wyszukania bardziej korzystnych ofert na istniejących rynkach. Stwierdzenie Komisji, że „*proces zmiany dostawcy musi być prosty technicznie, szybki i rzetelny*”, powinno być oczywiste w Europie stworzonej, aby wspierać swobodny przepływ towarów. W związku z tym zniesienie opłat i kar towarzyszących zmianie dostawcy nie powinno być „*rozważane*” ⁽⁷⁾, lecz dokonane!

4.1.7. Możliwość wyboru dostawcy i negocjowanie warunków kontraktu są podstawowymi elementem konkurencji na rynku. Wskazówkę w tym względzie stanowi częstotliwość zmiany dostawcy. Zmiana następuje częściej, lecz w wielu państwach członkowskich wskaźniki zmiany dostawcy są bardzo niskie ⁽⁸⁾. Wynika to z niewystarczającego informowania konsumentów i z innych istniejących barier rynkowych.

4.1.8. Nawet jeśli zmiana oferenta jest ważnym krokiem dla konsumentów, to jednak prawidłowego funkcjonowania konkurencji nie można powiązać jedynie ze wskaźnikiem zmian dostawców i z ceną. Zadowolenie klienta, więzi lokalne oraz również zaangażowanie społeczne jednostek lokalnych już teraz odgrywają rosnącą rolę w wyborze dostawcy, tak samo jak lokalna obecność osób odpowiedzialnych. Konsumenci interesują się coraz bardziej nie tylko tym, jak wytwarzany jest prąd, lecz również gdzie i przez kogo. Dlatego ważne jest, aby konsumenci mogli swobodnie wybrać nie tylko dystrybutora energii elektrycznej, ale także producenta energii.

4.1.9. Będzie mieć zatem miejsce **konkurencja pod względem cen i jakości**. Gdy koszty sieci i produkcji są przejrzyste, nieznacznie drożej produkowana energia elektryczna z mniejszym udziałem kosztów transportu mogłaby być ogólnie rzecz biorąc bardziej przystępna, co jednak wymaga zależnych od odległości cen w udziale kosztów sieci, podobnie jak możliwości samodzielnego i bezpośredniego wprowadzania na rynek samodzielnie wyprodukowanego prądu z energii odnawialnych na równych warunkach działania.

⁽⁷⁾ Zob. przypis 1.

⁽⁸⁾ Zob. ACER/CEER: „Annual Report on the Results of Monitoring the Internal Electricity and Natural Gas Markets in 2013”, październik 2014 r., s. 69.

4.1.10. Komitet podziela zdanie Komisji, że celów polityki społecznej, strukturalnej i regionalnej nie można osiągnąć regulowanymi lub sterowanymi przez państwo cenami energii.

4.1.11. Za absolutnie kluczowe EKES uważa stwierdzenia dotyczące zarządzania popytem, produkcji i konsumpcji własnej oraz zwiększania uczestnictwa konsumentów poprzez pośrednictwo i programy zbiorowe, ponieważ pojawiają się tutaj zupełnie nowe tendencje.

4.2. Zarządzanie popytem

4.2.1. Opisane w dokumencie Komisji wyniki już wdrożonego zarządzania popytem, m.in. poprzez dynamiczne kształtowanie cen (w umowach o dostawę energii elektrycznej) i elastyczne zautomatyzowane systemy zarządzania popytem, potwierdzają dobitnie stwierdzenie, że *„efektywność energetyczna i działania po stronie popytu dają często lepsze możliwości równoważenia podaży i popytu niż tworzenie lub utrzymywanie większej liczby eksploatowanych elektrowni lub linii sieci”* ⁽⁹⁾.

4.2.2. Aktywny udział konsumentów będzie miał miejsce tylko wtedy, gdy korzyści wynikające z elastycznych taryf zrekompensują w przewidywalnym czasie możliwe niezbędne koszty inwestycji. W związku z tym sygnały cenowe muszą zgadzać się z rzeczywistością, tzn. w możliwych do wyboru cenach konsumenckich musi być odzwierciedlona sytuacja, gdy wysoka podaż energii elektrycznej (np. w razie dużej ilości wiatru lub światła słonecznego) spotyka się z mniejszym popytem bądź duży popyt spotyka się z niewielką podażą.

4.2.3. Konsument musi otrzymać sygnały cenowe, w miarę możliwości zautomatyzowane, aby mógł je wykorzystać. Potrzebne są systemy w jak największym stopniu oparte na samoregulacji. W przeciwnym razie korzyści odnosiliby tylko konsumenci lepiej zaznajomieni z technologiami. Decyzja co do stopnia zaangażowania się na tych rynkach musi zostać pozostawiona konsumentowi.

4.2.4. Można się spodziewać, że nowi, aktywni konsumenci będą tym intensywniej uczestniczyć w zarządzaniu popytem, im bardziej bezpośrednio sami będą zaangażowani w podejmowanie decyzji dotyczących działań infrastrukturalnych i im większy będą mieć udział w inwestycjach i zarządzaniu elektrowniami, sieciami i magazynami. Z tego powodu duże znaczenie mają wszystkie formy udziału obywateli i energii produkowanej przez obywateli bądź inne zorganizowane wspólnie struktury prosumenckie. Powiązania te są jednak niedostatecznie ujęte w komunikacie Komisji.

4.3. Własna produkcja i konsumpcja – miejsce prosumenta w krajobrazie energetycznym przyszłości

4.3.1. Konsumenti mogliby poprzez systemy zarządzania popytem dostosować nie tylko własne zużycie energii. Komisja wspomina słusznie, że *„połączenie zdecentralizowanych jednostek produkcyjnych i możliwości przechowywania z elastycznością popytu mogłoby dodatkowo umożliwić konsumentom przejęcie roli dostawców i administratorów co do (części) własnych potrzeb energetycznych, stanie się jednocześnie producentami i konsumentami i obniżenie ich rachunków za energię”* ⁽¹⁰⁾.

4.3.2. Uda się to jednak tylko wtedy, gdy obecne będą naprawdę nowe, dopasowane do ustanowionych celów projekty rynkowe, zamiast podejmowania prób jedynie takiego przekształcenia istniejącego systemu, aby znalazły w nim miejsce nowe źródła energii ⁽¹¹⁾.

4.3.3. Należy opracować nowe systemy zachęt, które wynagradzają przydatne dla systemu kształtowanie wykorzystania energii na własne potrzeby, bezpośredniego zaopatrzenia w energię i magazynowania energii szczytowej oraz udostępnianie energii bilansującej. Wymaga to nie tylko określenia na nowo kryteriów przydatności dla systemu, lecz również opracowania koncepcji tego, co w świecie coraz bardziej rozproszonej energii może być systemem energetycznym przyszłości. Nie do przyjęcia jest w każdym razie obstawanie przy tradycyjnym rozumieniu systemu, które pochodzi z czasu, kiedy konwencjonalne elektrownie atomowe i węglowe pokrywały ciągle obciążenie podstawowe.

⁽⁹⁾ Zob. przypis 1.

⁽¹⁰⁾ Zob. przypis 1.

⁽¹¹⁾ Zob. przypis 2.

4.3.4. Komisja wyszczególnia w komunikacie dalsze korzyści związane z rozproszoną produkcją energii odnawialnych, m.in. to, że zredukowane mogą zostać straty sieciowe i wąskie gardła, a tym samym można zaoszczędzić w długim okresie na kosztach sieci. EKES widzi to tak samo, jednak korzyści te nie są do tej pory wystarczająco zauważane i uwzględniane w państwach członkowskich.

4.3.5. Szczegółowe przedstawienie zalet tego nowego podejścia w dokumencie roboczym⁽¹²⁾ dołączonym do komunikatu pokazuje wyraźnie, że to podejście prosumenckie będzie czymś więcej niż tylko sensownym uzupełnieniem centralnych źródeł produkcji. Chodzi o swobodę podejmowania przez konsumenta decyzji wzięcia na siebie aktywnej roli w przyszłym systemie energetycznym przez własną produkcję i konsumpcję, wykorzystanie energii na własne potrzeby, magazynowanie, a także wprowadzanie na rynek we własnym zakresie.

4.3.6. W swoim komunikacie Komisja nie definiuje jednak wystarczająco produkcji i konsumpcji własnej. Przykłady podane w dokumencie roboczym stanowiącym załącznik do komunikatu⁽¹³⁾ pokazują raczej, że ma ona zbyt ograniczone rozumienie produkcji własnej i wykorzystania energii na własne potrzeby. Koncepcje te, zdaniem EKES-u, należałoby pojmować szerzej niż tylko jako prąd produkowany samodzielnie przez własną instalację poza licznikiem sieci, czyli np. prąd z instalacji fotowoltaicznej znajdującej się na dachu domu, a więc uzyskiwany bez korzystania z sieci publicznej lub bez przesyłu przez sieć publiczną. Należy skończyć z dotychczasowym zakładaniem identyczności osobowej właściciela instalacji i konsumenta końcowego, ponieważ uwzględni to tylko szczególną formę zaopatrzenia własnego w energię.

4.3.7. Rozwijają się szerzej rozumiane struktury prosumenckie, jednak napotykać one na poważne utrudnienia. Zalicza się do tego np. model działalności gospodarczej, w którym spółdzielnie energetyczne sprzedają wyprodukowany przez siebie prąd bezpośrednio swoim członkom lub w którym obywatelskie spółki energetyczne dostarczają wyprodukowany przez siebie prąd bezpośrednio konsumentom z okolicy, nie korzystając z pośrednictwa giełdy ani dystrybutora. Wdrożenie takich modeli istotnie zwiększyłoby znaczenie konsumenta w jego nowej, aktywnej roli i stworzyłoby zupełnie nowe modele działalności gospodarczej. Muszą one zostać uwzględnione w nowym ładzie dla odbiorców energii elektrycznej.

4.3.8. Rozszerzenie pojęcia produkcji i konsumpcji własnej jest ważne również dlatego, że dotychczasowa zbyt wąska interpretacja (identyczność osobowa właściciela instalacji i konsumenta końcowego) jest nakierowana tylko na jedną szczególną grupę „aktywnych użytkowników”. A to dlatego, że wtedy produkcja własna i wykorzystanie energii na własne potrzeby jest możliwe tylko w przypadku tej części konsumentów, która posiada wystarczający kapitał na inwestycje w instalacje i przede wszystkim wystarczającą ilość miejsca (np. w lub na swoich budynkach) na ich montaż. Praktycznie wykluczeni byłiby np. najemcy. Taki sam problem pojawia się w przypadku konsumentów prowadzących działalność gospodarczą, przede wszystkim małych firm lub firm nieposiadających dużych terenów własnych.

4.3.9. Natomiast szeroko rozumiane formy produkcji i konsumpcji własnej, które korzystają – naturalnie za opłatą – z sieci publicznych, stanowią modele, które również najemcom, mniejszym zakładom lub członkom spółdzielni itp. umożliwiają odgrywanie aktywnej i odpowiedzialnej roli prosumentów na rynku energii i zarabianie bądź oszczędzanie pieniędzy. Wąskie zdefiniowanie produkcji i konsumpcji własnej jest w związku z tym niesprawiedliwe pod względem społeczno-politycznym i dyskryminujące pod względem gospodarczo-politycznym.

4.4. Uczestnictwo konsumentów poprzez pośrednictwo i programy zbiorowe

4.4.1. Komisja mówi także o „programach zbiorowych i inicjatywach wspólnotowych, ... które pojawiają się coraz częściej w szeregu państw członkowskich. Coraz więcej konsumentów angażuje się w zbiorowe programy samodzielnego wytwarzania energii oraz programy współpracy w celu lepszego zarządzania zużyciem energii. Takie innowacje podejmowane **przez** konsumentów poszerzają wachlarz innowacyjnych ofert **dla** konsumentów. Wciąż pojawiają się przedsiębiorstwa w branży usług energetycznych, koncentratorzy, pośrednicy, przedsiębiorstwa zajmujące się przetwarzaniem danych i wiele innych spółek pośredniczących, często również organizacje konsumenckie, gotowe pomóc konsumentom zawierać lepsze umowy w zakresie dostaw energii przy jednoczesnym zwolnieniu ich z procedur administracyjnych i konieczności skomplikowanych poszukiwań. ... Tym samym otwierają się również nowe możliwości dla lokalnych społeczności i władz, których lokalne i regionalne inicjatywy w zakresie energii mogą budować wartościowe więzi między decydentami a obywatelami i innowatorami na szczeblu lokalnym”⁽¹⁴⁾.

⁽¹²⁾ SWD(2015) 141 final z 15.7.2015.

⁽¹³⁾ Zob. przypis 12.

⁽¹⁴⁾ Zob. przypis 1.

4.4.2. Opracowane przez EKES studium na temat energii produkowanej przez obywateli⁽¹⁵⁾ pokazuje wyraźnie, że można wyszczególnić jeszcze cały szereg dalszych korzyści (np. tworzenie przyzwolenia społecznego na budowę nowych instalacji, możliwości rozwoju gospodarki regionalnej, finansowanie inwestycji). EKES zaobserwował we wszystkich odwiedzonych państwach członkowskich dużą gotowość społeczeństwa obywatelskiego do aktywnego wspierania lub nawet stosowania odpowiednich modeli prywatnych bądź wspólnotowych. Jednak wciąż jeszcze często kończą się one fiaskiem z powodu wytycznych prawnych, biurokratycznych przeszkód lub innego rodzaju świadomej lub nieświadomej dyskryminacji.

4.4.3. Tylko jeden przykład: obywatele, którzy wspólnie eksploatują własną turbinę wiatrową, nie mogą często bezpośrednio pobierać i wykorzystywać produkowanego przez siebie prądu, lecz muszą wprowadzać go na rynek za pośrednictwem dystrybutorów, a następnie odkupywać go z powrotem. To nie jest to, co EKES rozumie poprzez aktywny udział w rynku.

4.4.4. We wstępie do komunikatu Komisja określa wprawdzie „powstrzymanie konsumentów od własnej produkcji energii i konsumpcji własnej” jako problem do rozwiązania, jednak nie wyjaśnia, gdzie i jak konkretnie te utrudnienia występują i co należy zrobić, aby je usunąć. Doświadczenia z wielu państw członkowskich pokazują, że regulatorzy krajowi często *de facto* uniemożliwiają lub przynajmniej ekonomicznie bądź biurokratycznie utrudniają własną produkcję i wykorzystanie energii na własne potrzeby, zaopatrzenie własne w energię lub bezpośrednie zaopatrzenie w energię w szerszym znaczeniu; jako przykład można tutaj podać Hiszpanię i Niemcy. Komitet prosi w związku z tym Komisję, aby opracowała i podała procesowi konsultacji osobny dokument, który bazuje na dokumencie roboczym dołączonym do komunikatu⁽¹⁶⁾ i opisuje, na jakie zamierzone bądź niezamierzone dyskryminacje napotykają podejścia prosumenckie, jakie przeszkody biurokratyczne istnieją i jak należy usunąć występujące dyskryminacje.

Ważne jest tutaj również, aby Komisja samokrytycznie przeanalizowała, czy jej własne przepisy dotyczące pomocy państwa są zgodne z przesłaniem komunikatu. Już dzisiaj można stwierdzić, że w wytycznych dotyczących pomocy państwa związanej z ochroną środowiska i energią⁽¹⁷⁾ wykorzystanie energii na własne potrzeby, zaopatrzenie własne w energię i bezpośrednie zaopatrzenie w energię nie są dostatecznie doceniane.

4.4.5. Niezależność od dużych dystrybutorów powinna również zostać uwzględniona w dyskusji o roli pośredników. Aby tę niezależność zachować, warto by dokładniej omówić modeli działalności gospodarczej pośredników oraz kwestię, kim są ich zleceniodawcy.

5. Filar 2: Inteligentne domy i sieci

5.1. Nowy system energetyczny tworzy się przy pomocy podejścia oddolnego. Urządzenia połączone w sieć tworzą inteligentne mieszkania, te tworzą inteligentne budynki, które z kolei tworzą aktywne elementy sieci. Inteligentne domy są praktycznie podstawą nowego systemu energii oraz dobrym miejscem nauki i zdobywania doświadczenia dla nowych, aktywnych użytkowników. Należy sprawniej przekazywać informacje na temat wielu istniejących już możliwości.

6. Filar 3: Zarządzanie danymi i ich ochrona

6.1. Jednolite i wiarygodne dyrektywy dotyczące ochrony danych są podstawą i warunkiem wstępnym szybkiego i przyszłościowego wprowadzenia nowoczesnych systemów komunikacyjnych. Należy przy tym ustalić:

- Jakie dane należy obowiązkowo gromadzić w celu zapewnienia optymalnego funkcjonowania?
- Jak należy szyfrować dane?
- Gdzie i jak długo mogą być one przechowywane?
- Kto może zarządzić ich usunięcie?

6.2. Zdaniem EKES-u konsument w nieunikniony sposób jest właścicielem swoich danych oraz ma nad nimi pełną kontrolę i całkowity dostęp do nich, aby mógł je sprawdzić, skorygować, usunąć oraz przenieść w wypadku zmiany dostawcy.

Bruksela, dnia 20 stycznia 2016 r.

Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego
Georges DASSIS

⁽¹⁵⁾ EKES „Odmienić przyszłość energetyki: społeczeństwo obywatelskie jako główny podmiot produkcji energii ze źródeł odnawialnych” (EESC-2014-04780-00-04-TCD-TRA(EN)).

⁽¹⁶⁾ Zob. przypis 12.

⁽¹⁷⁾ Dz.U. C 200 z 28.06.2014, s. 1.